

ทุเรียนส่งออกที่ไม่เหมือนเดิม Durian Exports that are Different from Before

อังคณา สุวรรณกูฏ^{1 *}
Augkana Suwannakoot^{1*}

บทนำ

ทุเรียนได้ชื่อว่าเป็น “ราชาแห่งผลไม้” ด้วยลักษณะของผล ลักษณะของเนื้อ กลิ่น และรสชาติ เป็นเอกลักษณ์ ผู้ที่ชอบรับประทานทุเรียนจะหลงรักในความเป็นทุเรียนมาก ในขณะที่ผู้ที่ไม่ชอบรับประทานทุเรียน ทำอย่างไรก็ยังไม่ชอบทุเรียนอยู่ดี กลุ่มของคนชอบทุเรียนกลุ่มใหญ่คือชาวจีน ตลาดหลักของทุเรียนไทยจึงเป็นตลาดจีนโดยอัตโนมัติ หลายคนกล่าวว่า ไม่กลัวการขยายพื้นที่ปลูกทุเรียน เพราะมองว่าขอเพียงคนจีนหนึ่งในสามคนซื้อทุเรียนไทย ทำอย่างไรก็ยังขายได้ จนลืมนึกว่าทุเรียนเป็นผลไม้เมืองร้อนที่ปลูกได้ในหลายประเทศที่มีภูมิอากาศเช่นเดียวกับประเทศไทย ตลาดทุเรียนจีนจึงหอมหวานยิ่งนัก และที่สำคัญเมื่อจีนพัฒนาระบบการควบคุมกำกับดูแลสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชที่เข้มงวดขึ้น อีกทั้งการเปิดตลาดให้กับทุเรียนจากแหล่งใหม่ๆ จากที่มีเพียงไทยประเทศเดียวที่สามารถส่งออกทุเรียนผลสดไปขายที่จีนได้ ปัจจุบันเวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และสปป.ลาว ก็สามารถส่งทุเรียนไปขายยังจีนได้เช่นกัน รวมถึงการทดลองปลูกทุเรียนในจีน ซึ่งเริ่มให้ผลผลิตที่ให้ผู้เกี่ยวข้องคงต้องปรับมุมมองต่อตลาดทุเรียนไทยในตลาดจีนจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

การส่งออกของทุเรียนไทย

แหล่งปลูกทุเรียนที่สำคัญของไทยมี 2 แหล่งหลัก คือ ภาคตะวันออก และ ภาคใต้ ในบรรดาผู้ค้าทุเรียนจะทราบกันดีว่าในช่วงประมาณเดือนมีนาคมเป็นช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวทุเรียนภาคตะวันออก ช่วงเวลาดังกล่าว จึงเป็นช่วงเวลาของการเปิดล้งรับซื้อทุเรียน เพื่อการส่งออกต่อเนื่องยาวไปขึ้นกับผลผลิตทุเรียนในภาคตะวันออก จากนั้นประมาณเดือนมิถุนายนจะเริ่มลงไปเปิดล้งรับซื้อทุเรียนในพื้นที่ภาคใต้แถวอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร สลับกันไปมา และไม่ต้องแปลกใจที่ล้งทั้งสองพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของเดียวกัน อย่างไรก็ตามเนื่องจาก กระแสการปลูกทุเรียนกระจายไปแทบทุกพื้นที่ของประเทศไทย

¹ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบควบคุมการนำเข้าส่งออกพืชและปัจจัยการผลิต สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ 10900

¹ Expert on Plant Import Export System and Agriculture Factor, Office of Agricultural Regulation, Department of Agriculture Bangkok 10900

* ผู้พิมพ์ประสานงาน (Corresponding author) e-mail: ang.moac@gmail.com

Invited Article
Social Science and Humanities Research Bulletin

Vol. 2 ● No. 2 • May – August 2025

จึงอาจพบล้งรับซื้อทุเรียนเพื่อการส่งออกในหลายพื้นที่ ไม่เฉพาะเฉพาะภาคใต้และภาคตะวันออกเท่านั้น โดยอาจพบล้งทุเรียนส่งออกในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุดรดิตถ์ หรือแม้แต่จังหวัดกาญจนบุรีก็เป็นได้ จากข้อมูลของสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร พบว่า ปริมาณการส่งออกทุเรียน ในรูปแบบทุเรียนผลสดในปี 2565 รวม 811,294 ตัน มูลค่ารวม 40,198 ล้านบาท ปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 945,789 ตัน มูลค่ารวม 73,227 ล้านบาท และปี 2567 ปริมาณลดลงเป็น 835,118 ตัน มูลค่าเพิ่มเป็น 109,799 ล้านบาท ในขณะที่ปี 2568 (ข้อมูล ณ 31 สิงหาคม 2568) ปริมาณการส่งออก รวม 893,829 ตัน มูลค่า 144,589 ล้านบาท (ตารางที่ 1) เมื่อพิจารณาสถิติการออกใบรับรองสุขอนามัยพืช (Phytosanitary Certificate) ที่เรียกกันในช่วงการว่าไบ PC พบว่าช่วงเวลาที่มีการออกใบ PC สูงสุดคือช่วงเดือนเมษายน – กรกฎาคมของทุกปี (ตารางที่ 2) แสดงให้เห็นว่า เป็นช่วงที่ผลผลิตทุเรียนของไทยส่งออกมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางความรู้สึกว่า ทุเรียนปีนี้ไม่เป็นราคา แต่กลับพบว่ามูลค่าการส่งออก ไม่ได้ลดลง เมื่อคิดราคาต่อเฉลี่ยกิโลกรัม พบว่า ทุเรียนส่งออกปี 2568 ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 161.76 บาท เมื่อเทียบกับปี 2567 อยู่ที่กิโลกรัมละ 131.48 บาท แสดงให้เห็นว่าทุเรียนคุณภาพส่งออกราคาไม่ได้ลดลง เหมือนที่รู้สึก นับว่าเป็นโอกาสอันดีที่คนไทยสามารถบริโภคทุเรียนได้ในราคาที่สมเหตุสมผลได้จริง

ตารางที่ 1 สถิติข้อมูลส่งออกทุเรียนผลสดไปจีน ปี 2565 - 2568 (1 มกราคม – 30 สิงหาคม 2568)

ปี	Shipment	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2565	22,561	811,294	40,198
2566	36,376	945,789	73,227
2567	53,688	835,118	109,799
2568	54,671	893,829	144,589

ที่มา : กลุ่มบริการส่งออกสินค้าเกษตร สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

ตารางที่ 2 สถิติการออกใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับทุเรียนผลสดไปจีนปี 2565-2568 (1 มกราคม – 30 สิงหาคม 2568)

ปี	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	รวม
2565	295	82	366	2,179	4,360	4,348	4,083	1,261	306	293	202	2,968	22,561
2566	972	1,047	2,073	9,264	3,160	7,802	4,165	2,356	3,149	886	596	906	36,376
2567	710	620	882	10,461	18,267	7,191	4,443	4,001	3,916	1,320	951	926	53,688
2568	466	863	1,110	6,310	17,091	11,957	12,515	4,359					54,671

ที่มา : กลุ่มบริการส่งออกสินค้าเกษตร สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

มาตรฐานทุเรียนส่งออก

ประเทศไทยส่งออกทุเรียนไปจีนอย่างเป็นทางการในปี 2547 โดยเป็นการดำเนินการภายใต้พิธีสารว่าด้วยข้อกำหนดด้านการกักกันโรคและตรวจสอบสำหรับสินค้าผลไม้เมืองร้อนที่ส่งออกจากประเทศไทยไปสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แห่งราชอาณาจักรไทยและกระทรวงควบคุมคุณภาพและตรวจสอบกักกันโรคแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งลงนามเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ครอบคลุมการส่งออกผลไม้ 5 ชนิด ได้แก่ มะม่วง ทุเรียน ลำไย ลิ้นจี่ และมังคุด ในพิธีสารดังกล่าวกำหนดให้ผลไม้ที่จะส่งออกต้องมาจากสวนและโรงคัดบรรจุที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร ผลไม้ต้องปลอดจากศัตรูพืชควบคุม ไม่มีสารฆ่าแมลงและสารตกค้างต้องไม่เกินค่ามาตรฐานตามกฎหมายและกฎระเบียบของสาธารณรัฐประชาชนจีน โรงคัดบรรจุภัณฑ์ต้องระบุหมายเลขสวน หมายเลขสถานที่บรรจุหีบห่อ และหมายเลขผู้ส่งออก และระบุข้อความเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนว่า “Export to the People’s Republic of China” เพื่อเป็นข้อมูลการตรวจสอบย้อนกลับ

นับได้ว่าพิธีสารฯ ฉบับดังกล่าว เป็นการเปิดตลาดผลไม้สดของไทยไปจีนในระยะเริ่มแรกก่อนที่จะมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน โดยสามารถให้ขนส่งทางบกผ่านประเทศที่สาม และก้าวหน้ามายังการเปิดด่านช่องทางการนำเข้า-ส่งออกสินค้าระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น โดยที่หน่วยงานของจีนที่ลงนามในพิธีสารฯ ได้เปลี่ยนจากหน่วยงานกระทรวงควบคุมคุณภาพและตรวจสอบกักกันโรคแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นสำนักงานศุลกากรของจีน (The General Administration of Customs of the People’s Republic of China, GACC) ซึ่งเป็นไปตามการปรับปรุงหน่วยงานภายในของจีน ที่กำกับดูแลด้านดังกล่าวให้เป็นหน่วยงานเดียว ในขณะที่ประเทศไทยทุกอย่างยังเหมือนเดิม

จากพิธีสารดังกล่าว ทุเรียนผลสดที่สามารถส่งออกไปจีนได้ ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่ทางการจีนกำหนด เริ่มจากสวนทุเรียน ต้องได้รับการรับรองตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ซึ่งเกษตรกรชาวสวนทุเรียนสามารถขอการรับรองได้จากหน่วยงานในสังกัดกรมวิชาการเกษตรในระดับพื้นที่ โดยมีหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้เตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกร หรือหากเป็นพื้นที่ สปก. ก็สามารถให้การรับรองมาตรฐานการผลิตที่ดำเนินการโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ บางกรณีเกษตรกรสามารถยื่นขอการรับรองจากหน่วยรับรองที่กรมวิชาการเกษตรให้การยอมรับได้เช่นกัน โดยแต่ละวิธีมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่แตกต่างกัน หากเป็นการดำเนินการโดยภาครัฐจะไม่มีค่าใช้จ่ายค่าบริการสำหรับการรับรองมาตรฐาน GAP เมื่อได้รับการตรวจสอบรับรองตามมาตรฐาน GAP แล้ว กรมวิชาการเกษตรจะต้องนำส่งข้อมูลการขึ้นทะเบียนแปลง GAP ดังกล่าวส่งไปให้กับ GACC ของจีน เพื่อให้ GACC ขึ้นทะเบียนไว้ในระบบของ GACC แปลงดังกล่าวจึงจะสามารถส่งออกได้เช่นเดียวกับโรงคัดบรรจุ หรือ ล้งรับซื้อทุเรียน ต้องได้รับการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านความปลอดภัยอาหารโดยหน่วยรับรองที่กรมวิชาการเกษตรให้การยอมรับ (Certification Body: CB) และได้รับการขึ้นทะเบียนโรงงานผลิตสินค้าพืชกับกรมวิชาการเกษตร ตามข้อบอขายมาตรฐานสินค้าเกษตร เช่น หลักปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP) เป็นต้น โดยกรมวิชาการเกษตรจะต้องส่งข้อมูลดังกล่าวไปยัง GACC เพื่อขึ้นทะเบียนในระบบของ GACC เช่นเดียวกัน ทะเบียนสวน เมื่อได้รับการขึ้นทะเบียนจาก GACC แล้ว โรงคัดบรรจุดังกล่าวจึงจะสามารถส่งออกได้ โดยกรมวิชาการเกษตรจะมีการตรวจติดตามเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ที่ได้รับการรับรองยังคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานการ

รับรอง มีการเฝ้าระวัง และการจัดทำระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) กรณีได้รับการแจ้งเตือนจาก GACC

ในส่วนของผู้ส่งออก เนื่องจากทุเรียนเป็นสินค้าตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งสินค้าไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่91) พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้ผู้ส่งออกผลทุเรียนสดออกไปนอกราชอาณาจักรต้องจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกผลทุเรียนสดออกไปนอกราชอาณาจักรกับกรมวิชาการเกษตร โดยยื่นคำขอจดทะเบียน พร้อมหลักฐานสำเนาใบรับรอง GAP และGMP สำเนาหนังสือสำคัญการขึ้นทะเบียนโรงงานผลิตสินค้าพืช (DOA) หนังสือรับรองการคัดบรรจุจากโรงคัดบรรจุ พร้อมหลักฐานแสดงตัวตน ได้ที่กองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช หากผ่านการตรวจสอบจะได้หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออก หนังสือดังกล่าวมีอายุ 2 ปี กรมวิชาการเกษตรพร้อมออกเลขหรือรหัสทะเบียนเป็นผู้ส่งออก DU-1-XX-WWW เมื่อจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกผลทุเรียนสดออกไปนอกราชอาณาจักรกับกรมวิชาการเกษตรแล้วต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการส่งออกทุเรียน คือ จัดทำป้ายหรือฉลากหรือประทับข้อความเป็นภาษาอังกฤษที่ภาษาบรรจุ ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า และจัดทำสติ๊กเกอร์ติดชี้ผลทุเรียนตามแบบที่กำหนดด้วย

การส่งออกที่ไม่เหมือนเดิม

จะเห็นได้ว่าการส่งออกทั้งเกษตรกรเจ้าของสวน โรงคัดบรรจุ และผู้ส่งออก ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานและการยืนยันตัวตน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบย้อนกลับจากทั้งทางการของไทย คือ กรมวิชาการเกษตร และ ของจีน คือ GACC อย่างไรก็ตาม สำหรับการส่งออกแต่ละ shipment ผู้ส่งออกยังจะต้องขอการรับรองสุขอนามัยพืชประกอบการส่งออกทุกครั้ง ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะเน้นไปยังการปลอดจากศัตรูพืชกักกันและศัตรูพืชที่ทางการจีนให้ความกังวล โดยใบรับรองสุขอนามัยพืช เป็นหนังสือสำคัญที่ออกให้โดยองค์การอารักขาพืชแห่งชาติ (National Plant Protection Organization :NPPO) สำหรับประเทศไทยกรมวิชาการเกษตรเป็นผู้ดำเนินการ โดยต้องสอดคล้องกับรูปแบบของใบรับรองสุขอนามัยพืชที่กำหนดไว้ในมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยสุขอนามัยพืช (ISPM 12) เพื่อรับรองว่าพืช เชื้อพันธุ์พืช หรือพาหะ ที่ส่งออกปลอดจากศัตรูพืช และเป็นไปตามเงื่อนไขของประเทศปลายทาง ผู้ส่งออกที่ประสงค์จะขอใบรับรองสุขอนามัยพืชดังกล่าว สามารถยื่นขอ ณ ด้านตรวจพืชที่ประสงค์จะส่งออก ผ่านระบบ e-Phyto หรือ ระบบใบรับรองสุขอนามัยพืชอิเล็กทรอนิกส์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบทุเรียน ณ โรงคัดบรรจุ เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขและข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับทุเรียนปีการผลิต 2567/68 ทางการจีนได้ตรวจพบสารสีเหลืองปะปนไปกับทุเรียนนำเข้าจากประเทศไทย ดังนั้น การส่งออกทุเรียนจากไทยไปจีน จึงจะต้องรายงานการวิเคราะห์สารสีเหลือง หรือ Basic Yellow 2 (BY2) ประกอบการส่งออกทุกครั้ง เนื่องจากสารดังกล่าวเป็นสารที่ใช้ในอุตสาหกรรมไม่อนุญาตให้ใช้ในสินค้าบริโภค ทั้งนี้ มาตรการตรวจสอบรับรองต่างๆ ที่ทางการจีนกำหนด เป็นผลมาจากการตรวจและเฝ้าระวังการนำเข้าที่เข้มงวด ซึ่งรูปแบบการตรวจสอบนำเข้าของจีน ได้รวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกักกันพืช กักกันสัตว์ ความปลอดภัยทางอาหาร มาตรฐานอุตสาหกรรม และศุลกากรเป็นหน่วยงานเดียว ดังนั้น จึงมีพลังในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด อีกทั้งการปรับเปลี่ยนมาตรฐานสารตกค้างในอาหารให้มีความเข้มงวดมากขึ้น จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงมีโอกาสสูงที่มาตรฐานสินค้านำเข้าของจีนจะเปลี่ยนไปจากเดิม

บทสรุป

การส่งออกทุเรียนผลสดจากไทยไปจีน ซึ่งเริ่มต้นจากเป็นผู้ส่งออกรายเดียว และทุเรียนพันธุ์เดียว คือ หมอนทอง ครองตลาดจีนมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานสิบปี จนกระทั่งปัจจุบันที่ทุเรียนในตลาดจีนไม่ได้มีเฉพาะทุเรียนจากไทยเท่านั้น ยังมีทุเรียนอีกหลายประเทศมุ่งเข้าสู่ตลาดจีน ความได้เปรียบที่มองว่าครองตลาดมายาวนานถึงคราวที่ต้องทบทวนสถานะของทุเรียนไทยในตลาดจีน จะเลือกเป็นตลาดแบบ mass หรือตลาดแบบ niche ในท่ามกลางมาตรฐานสุขอนามัยและมาตรฐานสุขอนามัยพืชที่เข้มงวด และระบบการตรวจสอบย้อนกลับที่ต้องชัดเจน ฉับไว ยังเป็นโจทย์ที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งวงการทุเรียนไทยต้องช่วยกันคิดค้นก่อนที่จะสายเกินกว่าจะแก้ไข หากมีความหวังว่าทุเรียนไทยยังจะไปต่ออย่างสดใสในตลาดจีน

ภาพที่ 1 การรับรอง GAP ทุเรียนและการขึ้นทะเบียนกับ GACC ของจีน

ทุเรียนที่ผ่านการคัดเกรดตามมาตรฐานส่งออก

สภาพสวนทุเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP

ภาพสวนทุเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP

ทุเรียนที่ผ่านการทำความสะอาดก่อนบรรจุลงกล่อง ณ โรงคัดบรรจุ

การปฏิบัติงาน
ของพนักงาน
เจ้าหน้าที่ด้าน
ตรวจพืช ณ โรง
คัดบรรจุ

สติ๊กเกอร์ติดข้าวผล
ทุเรียนตาม
ข้อกำหนดของจีน